

Sotsnipe *Tringa erythropus*

Global utbredelse

Sotsnipa er utbredt i et mer eller mindre kontinuerlig belte langs det nordlige Palearktisk, fra Nordskandinavia til Stillehavet. Den finnes først og fremst på trebevokst tundra, og går ikke like langt nord som de andre utpreget nordlige vaderartene.

Norsk utbredelse og habitatvalg

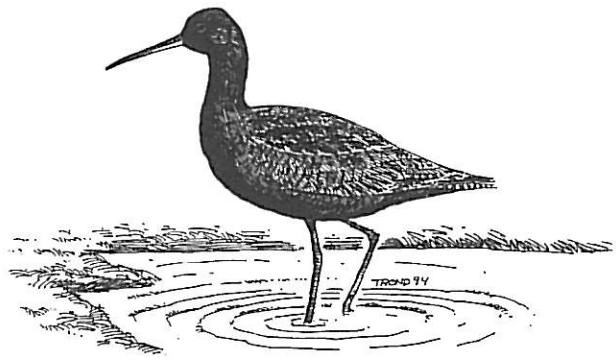
Sotsnipa finnes i Norge hovedsakelig i Finnmark, der den er knyttet til myrområder med sammenhengende furu- eller bjørkeskog. Dekningsgraden i fylket er imidlertid ikke god, og utbredelsen er sannsynligvis både videre og mer sammenhengende enn det som framgår av kartet. Dette gjelder særlig de sørlige og midtre delene av Finnmarksvidda, der myrområder veksler med åpne skog. Fraværet lenger øst på vidda er nok mer reelt, da skogen der er tettere og myrområdene færre. Utbredelsen i Sør-Varanger er ganske sikkert også videre enn angitt, idet eldre skriftlige kilder oppgir reirfunn i områder som er lite eller ikke undersøkt i Atlasprosjektet. Sotsnipa er påvist hekkende utenfor Finnmark kun én gang, da ett reir med nyklekte unger ble funnet i Reisa nasjonalpark i juli 1987 (P.J. Tømmersaa pers. medd.). Videre er det grunn til å anta at spredte tilfeller av hekking kan forekomme i deler av Østlandet og ellers i de nordlige fylkene. Bl.a. er ett varslende ind. registrert i Vågå, Oppland etter Atlasperioden (G. Gaarder pers. medd.). I Sverige er hekkfunn gjort så langt sør som Falun.

Sotsnipa kan plassere reiret i et bredt spekter av habitater fra tørt til fuktig, men normalt er arten å finne på fuktige myrområder omgitt av skog. Typisk på Finnmarksvidda er tørr torvmyr med molte og dvergbjørk vekslende med åpne dammer omkranset av myrull- og starrmyr. I Pasvik er gyngende gressmyr og torvmyr med dammer og tjern omgitt av furuskog et typisk habitat. Sotsnipa finner det meste av føden i vann; den vader gjerne på dypt vann og svømmer utmerket. Arten ser ikke ut til å være særlig territorielt anlagt, og interne stridigheter observeres sjelden.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

I likhet med de andre vaderne som har sin utbredelse konsentrert til Finnmarksvidda og andre områder som er vanskelig tilgjengelige i deler av hekketida, har sotsnipas bestandsstørrelse vært dårlig kjent og dermed underestimert av tidligere kilder. Utbredelsesområdet har neppe endret seg mye i dette århundret, idet det foreligger gamle observasjoner fra de fleste deler av dagens utbredelse. Av samme grunn kan man anta at bestandsstørrelsen neppe heller har endret seg mye. Dagens norske bestand er anslått til rundt 5000 par (Mjelstad & Sætersdal 1986).

Den norske populasjonen av sotsnipe er tidligere anslått til 500 par (Kålås & Byrkjedal 1981). Dette betyr imidlertid ikke at bestanden har gjennomgått en rivende utvikling, men er snarere et uttrykk for de usikkerheter som har knyttet seg til bestandsanslag for «Finnmarksarter». Store deler av Finnmarksvidda er uframkommelige i snøsmeltingsperioden, og antall ornitologer som har besøkt vidda har også vært lavt. Med Atlas-registreringene som ble gjennomført

på 1980-tallet har man nå fått et helt annet og sikrere materiale (om enn langt fra perfekt) å utføre bestandsberegninger fra.

Hekkebiologi

Sotsnipas hekkebiologi er dårlig kjent. Dette skyldes nok i særlig grad den vanskelige tilkomsten til hekkeplassene i perioden da sangflukt, pardannelse og egglegging finner sted. I tillegg er arten svært kryptisk av seg i rugetida, faktisk i den grad at den kan forsvinne aldeles ut av syne for en periode på flere uker. Arten er da også observert en rekke steder uten at man har kunnet framskaffe sikre tegn på hekking. Etter klekking er sotsnipa imidlertid svært bråkete og aggressiv av seg, og for ornitologen kan det komme som en stor overraskelse at det i det hele tatt er sotsniper i området. I denne perioden sparer sotsnipa ikke på kruttet, men angriper fysisk både ravn, kråke, rovfugler og andre som måtte bli ansett for å utgjøre en trussel mot ungene. Mennesker blir som regel bare utsatt for en uendelig strøm av «vondord» fra sikker avstand, selv om sotsnipa en gang iblant kan gjøre aggressive utfall også mot folk.

En del tilfeller av polyandri (en hunn legger egg til flere hanner) er registrert hos sotsnipe i Sibir, men det vanlige pardanningsmønsteret er antakelig monogami. Det er således hannen som står for sangaktiviteten i parringstida (Byrkjedal m.fl 1988). Hunnene forlater imidlertid ofte kullet før klekkingen, og hannen tar seg da av varming og pass av ungene alene.

Trekkforhold

Sotsnipa trekker sørover på bred front utenom de vanlige ledelinjene, og observeres derfor forholdsvis sjelden på trekk. En del individer følger imidlertid kysten, og sotsnipa kan observeres enkeltvis eller i små flokker fra juni til oktober. Hunnene returnerer først, mens de sist observerte som regel er ungfugler. I Nord-Norge sees sotsnipa oftest ved kysten, mens den lenger sør i landet kan dukke opp ved dammer og tjern i innlandet. Overvintringsområdene for norske sotsniper er dårlig kjent. En del gjenfunn av skandinaviske sotsniper er gjort på Kontinentet, men i de viktige overvintringsområdene i Sentral-Afrika er det knapt gjort gjenfunn av ringmerkede fugler i det hele tatt. Andre viktige områder er østlige Middelhav, Per-siabukta, India og SØ-Asia.

Om våren ankommer sotsnipa hekkeplassene i midten av mai.

Tore Larsen

Sotsnipe *Tringa erythropus*

- 36 ● Konstatert hekking
- 56 ● Sannsynlig hekking
- 22 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

